List 19. Teča j XLVI.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 9. maja 1888.

Obseg: Kmetski stan na Hrvatskem. — Nove vrste lopata. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — „Nasledki šnopsa“. — Trgovinska in obrtna zbornica. — „Matica Slovenska.“ — Govor poslanca Šukljeta. — Iz državnega zbora — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetski stan na Hrvatskem.

Vsak dan slišimo tožbe o hudih težavah, s katerimi se je pri nas kmetskemu stanu boriti, da se čim dalje bolj v dolgove zakopava in da izgublja malo ne vso nado do boljših časov. Leta 1884. je bilo v Ljubljani zborovanje, na katero je prišlo tudi mnogo kmetov z dežele, da bi se posvetovali, s čim da bi se dal zabraniti propad kmetskega stanu. Marsikaj pametnega se je govorilo, marsikatera dobra želja je bila povedana, ali vzroki propadu so tako različni, da jih ni mogoče odstraniti na mah. Tolažimo se le s tem, da se tudi iz drugih dežel oglašajo prav iste pritožbe, in da tudi drugod niso še iznašli leka, ki bi kmetskemu gospodarstvu ozdravil najbolj skelečo rano, silno zadolževanje, in oviral neomejeno razkosavanje zemljišč. Dolgovi razjedajo kmetsko gospodarstvo, kakor rak život, razkosavanje pa rodeva kočarje in kmetski proletarijat.

Enako zborovanje, kakeršno pri nas leta 1884. bilo je 12. aprila t. l. in naslednje dni v Zagrebu. Tudi na Hrvatskem so opazili, da se kmetom čim dalje slabeje godi, da ne morejo več izhajati in da stokajo v bedi in uboštvu. Koder pa propada kmetski stan, tam ne morejo tudi drugi stanovi, zlasti trgovci in obrtniki uspevati. Hrvatska vlada je torej poklicala zvedene može iz vse kraljevine, da bi povedali svoje mnenje, kaj je propada krivo, in kaj bi se dalo proti njemu storiti.

Kako pa so na Hrvatskem urejene kmetije? — Pri nas je vsak kmet ali sam ali s svojo ženo vred lastnik. On sme na svojem zemljišči gospodariti, kakor zna in hoče, sme je zadolževati, sme je prodati vse ali po kosih. Naš kmet je toraj neomejen v svojih lastninskih pravicah. V starih časih ni bilo tako. Kadar so se naši pradedje bili tod naselili, prilastila si je vsaka rodbina za se ali po več rodbin skupaj toliko zemlje, kolikor se jim je zdelo potrebno. Postavili so si svoje dome in obdelavali zemljo, pa vsa obdelana zemlja je bila skupna last vse vasi, kakor so na primer še zdaj mnogi pašniki in gozdi. Ta prvotna naprava je ostala do dandanes po večem delu Rusije. Vsi kmetje ene vasi nimajo samo skupnih pašnikov in gozdov, tudi njive so jim skupna last, pa so razdeljene tako, da ima vsaka hiša svoj del, katerega obdeluje in s katerega spravlja pridelke. Kmet ne more na svoj del zemlje delati dolgov, ker ni njegov za vedno. Hiša z vrtom je sicer njegova, pa prodati jo sme komu drugemu le z dovoljenjem vse vasi. Tako skupnost imenujemo na Ruskem „mir“. Njive se vsakih deset ali petnajst let na novo razdele po številu moških, kolikor jih je pri vsaki hiši. Ubožne in onemogle ljudi preskrbuje ves mir. Ta naprava ima svoje dobre, pa seveda tudi svoje slabe strani, ker se umno kmetovanje ne more prav razvijati. Nobeden kmet ne bode vzboljšaval svojega kosa zemlje, ako ve, da ga bode morda čez nekaj let moral drugemu pustiti. Vendar se Rusi trdno drže mira, in tiste občine, v katerih redkokrat dele zemljo, so najimovitejše, ker kmetje dobro obdelujejo svoje oddelke, in ker se fantje ne ženijo brž, kadar dorastejo, kajti nimajo upanja da bi kmalu dobili svoj oddelek zemlje.

Južni Slovani ne poznajo več mira. Pri nas Slovencih je vsa zemlja že zdavnaj razdeljena in je neomejena last posestnikova. Poprej se vsaj kmetije niso smele razkosavati, temuč naslednik je dobil celo kmetijo. Na Kranjskem pa je ta določba bila že za francoskega vladanja 1809. leta odpravljena. Zato so se kmetije sosebno na Notranjskem in Dolenjskem kosale in drobile brez konca in kraja. Pri drugih južnih Slovanih, pri Hrvatih, Srbih in Bolgarih pa so si do naše dobe ohranili velike kmetije, namreč zadruge, ker jih niso smeli razkosavati. Te kmetije niso last ni moža, ni žene ali otrok, temuč so last cele rodbine, kolikor jo je pri hiši, in včasi jih je celo po 30 do 40, navadno 15 do 20,

namreč stari oča z ženo, sinovi s svojimi ženami, neomožene hčere in vnuki. Vse gospodarstvo vodi starejšina navadno stari oča, in če je ta onemogel, eden sinov, katerega si izbero drugi. Hiša in gospodarska poslopja, vsa zemlja, premičnina (inventar) in živina je skupna rodbinska last. Ako umerje en člen rodbine, ostane njegov delež zadružnega imetka zadrugi, katere členi so vdova in otroci, ako je pokojnik bil oženjen. Dekleta imajo pravico le do hrane in vzreje, ne pa do kake dote iz zadružnega imetka.

Skupne prihodke vzprejema in hrani gospodar, ki tudi pačuje davke in druge izdatke. Kar preostaja koncem leta, deli se med posamezne rodbine zadružne. Zemlje ima zadruga po 25 do 40 orali in še po več. Velike zadruge po posavskih in moslavinskih krajih imajo po tri do štiri pare volov, 10 do 15 krav, 8 do 14 konj, 50 do 100 ovac, obilo živeža in vina.

Taka dobra, kmetskemu ljudstvu koristna naprava bi se bila morala ohraniti, ni je pa bilo rušiti. A postave sklepajo dostikrat taki možje, ki so sicer prav učeni in modri ter imajo dobro voljo, a ne poznajo pravih kmetskih potreb. Kakor so pri nas dovolili prosto razkosavanje kmetij, isto tako so na Hrvatskem leta 1874. sklenili zakon, po katerem se smejo rušiti zadruge, ako to želi samo eden zadružnik, nove zadruge pa je prepovedano ustanavljat. Preteklo je 15 let, in že se kažejo po vsej Hrvatski, po Slavoniji in Krajini silno žalostni nasledki tega nesrečnega zakona. Ker je v vsaki veči rodbini kakšen svojevoljnež ali malomarnež, ki se neče brigati za skupno delo in skupno blaginjo, zahteva svoj delež iz zadruge, in po zakonu se mora deliti vsa zadruga. Potem dobi skupnega zemljišča vsak svoj kos, na katerim si postavi kočo, dobi nekaj glav živine, a ne dovolj zemlje, da bi jo mogel rediti, in namesto prejšnjih trdnih kmetij nastajajo pritlikave kočarije z ubogim ljudstvom. Če pojde tako še dalje, v 20 ali 30 letih po Hrvatskem ne bo več kmetskega stanu, temuč bodo sami kočarji in težaki. Poprej se zadruge niso smele zadolževati, zdaj pa imajo ti majhni kmetiči že nad 80 milijonov goldinarjev dolgov vknjiženih na svojih zemljicah.

Vlado je začelo močno skrbeti, kaj bode, če bode propadel kmetski stan, kateri daje največ davka in največ vojakov. Skrbelo je tudi rodoljube, kaj bode z narodom, ko hira in pogiblje glavni njegov steber, na katerega se opirajo vsi drugi stanovi. Izprevideli so, da so silno zagazili s svojimi zakoni in da jih treba izpremeniti. Ali pa ni že prepozno? Ali ni že preveč zadrug razrušenih, vse pa izpodjedene po slabem vzgledu?

Na zborovanji, katero je hrvatska vlada sklicala v Zagreb, pripoznali so vsi, da je treba razkosavanje zadrug in sploh kmetij omejiti ter določiti, koliko zemlje mora pri kmetiji ostati. Koder so še zadruge, onod naj se izkušajo ohraniti. Ako se pa dele, potem se zemljišče ne sme razdrobiti na kolikor si bodi koscev, temuč ostati ga mora najmanj 4 do 8 orali pri kmetiji. Tudi zakon o dednem pravu na kmetih se bode izpremenil. Ne bode namreč dovoljeno, da bi zemljišča razdeljevali v toliko delov, kolikor je dedičev. Tist, ki prevzame kmetijo, dobil bode celo in sicer po primerno nizki ceni, da ne bode zaradi izplačil precej prišel na kant.

Glavna napaka zakona o delitvi zadrug je, da se mora zadruga deliti, ako to želi le eden zadružnik, naj tudi vsi drugi žele skupaj ostati in skupno delati. Novi zakon bode določil, da se zadruga sme le tačas deliti, kadar to zahteva večina zadružnikov. Pokazalo se je namreč, da si navadno večino zadružnikov želi ohraniti zadrugo, ker vidijo, da se njim bolje godi, nego onim, ki so delili zadruge in živé zdaj kot majhni, pritlikavi kmetiči borno. Pa povsod se nahaja kak nezadovoljnež ali prepirljive ženske, in zaradi enega so vsi drugi pošteni in pridni ljudje prisiljeni, odreči se svojim dobrim in priljubljenim razmeram in si nehote vzeti svoj delček zemlje ter se boriti z vsemi težavami kočarskimi.

Naj se vladi in razumnim rodoljubom hrvatskim posreči blagi namen, da bi mogli ustaviti propad kmetskega stanu in tako rešiti deželo in narod socijalne krize.

Dr. Vošnjak.

Nove vrste lopata.

Ročnost ameriškega orodja je priznana tudi uže med slovenskimi gospodarji. Saj pa ameriško orodje ni le dosti ročnejše, nego naše domače, ampak je tudi veliko laže, in ker je trpežnejše, tudi bolj ceno. Naš kmetovalec ne premenja kmalu svojega navadnega orodja, kadar pa poskusi delati z ameriško lopato, vilami itd., tedaj pa gotovo opusti svoje domače okorno orodje ter se poprime ročnejše ameriške lopate ali vil. Kakšen razloček pa je tudi! Domače gnojne vile so toliko težke, da jih ima človek dovolj praznih vzdigovati; roč se jim vsak hip omaje, sname ali celo zlomi, in klini so od tako slabega blaga, da se vedno lomijo. Vse drugače je z ameriškimi vilami. Te so lahke, da jih delavec komaj čuti v roki, klini so jim iz prožnega, a vendar trdega jekla, in nasajene so na hikorijev drog tako močno, da se nikdar ne snamejo. Hikorijev les je pa toliko trpežen, da se ni bati, da bi se zlomil drog. Tako je tudi z drugim orodjem. Zlasti lopate so kaj trdno delane. Ker se pa takim trdnim lopatam obrablja le spodnji konec, zgornji z ročem vred pa ostaja toliko dober, da ga je škoda proč metati, izumili so praktični Amerikanci lopato, kakeršno kaže podoba 24.; njej je vsak hip mogoče premenjati spodnji konec. Zgornji del take lopate rabi seveda skoro

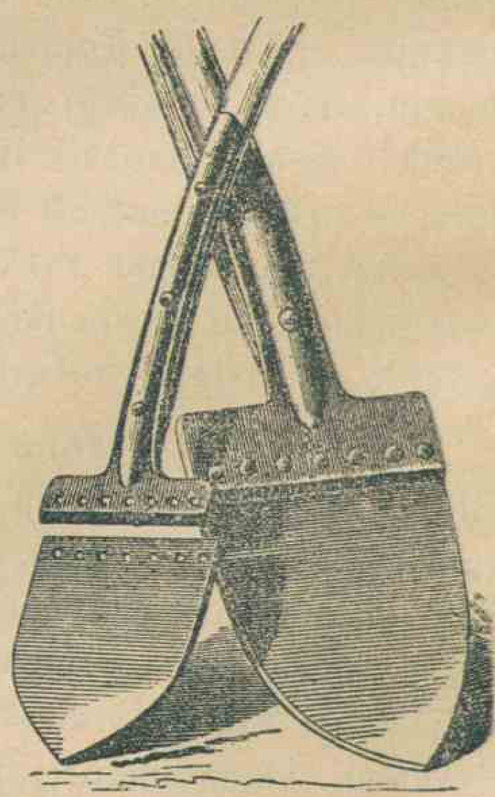

Podoba 24.

do konca. Cena teh lopat nam ni znana, a vsekakor gotovo niso predrage. Prave ameriške gnojne vile stoje na pr. 1 gld. 70 kr. in trpe ne glede na njih večo rabnost najmanj toliko časa, kolikor pet domačih, katere je vrhu tega treba še vsak hip v novič nasajati.

Vprašanja in odgovori.

1. odgovor na 32. vprašanje. Pinje, ki so podobne vrtečemu sodu, izdelujem jaz uže dlje časa, in sicer kakor jih je priporočal učitelj za sirarstvo, g. Hitz na Tolminskem. Izdelal sem uže nekaj takih pinj za tolminske mlekarske družbe. Delam jih razno velike.

Martin Golja, mizar
v Podmelcu, hiš. št. 72. pri Tolminu.

2. odgovor na 32. vprašanje. Pinje, ki so podobne vrtečemu sodčeku, narejam jaz iz macesnovega lesa in z železnimi obroči. Te pinje se hitreje omedejo, in jih je laže goniti nego stoječe, zato jih pa tod pri nas uže povsod rabijo. Razen mene dela jih tudi Florijančič na Visokem.

Janez Bukovnik, sodar
v Hotemažah, pošta Tupaliče.

Vprašanje 43. Nasadil bodem preko kilometra dolg pot od svoje hiše do velike ceste ob obeh straneh z jablanami in sicer samo z eno vrsto. Svetujte mi, katere vrste jablana bo zato najboljša, in koliko narazen naj stoji drevje? (G. Š. v Pr.)

Odgovor: Brez dvombe je najboljša jabolčna vrsta v ta namen angleška zlata zimska parmena. Ta vrsta je najmanj občutljiva, raste lepo na kvišku kakor topola, rodi kmalu in obilo izvrstnega sadu, ki je za vsestransko porabo. Drevje sadite po 8—10 m/ narazen, in sicer tako, da stoji sredi med dvema drevesoma na drugi strani vselej eno drevo.

Vprašanje 44. Razdelili smo srenjski pašnik. Ker je lega primerna, zemlja pa posebno v globočini precej prodasta, izpremenil bi rad za poskušnjo en kos v travnik, Kako naj to storim in kakšno travo naj vsejem? (Z. M. v D. v.)

Odgovor: Preorjite pašnik tako dobro, kakor sploh morete. Vsejte oves ali kako drugo jaro žito, vmes pa podsejte zmes iz rdeče in tudi nekoliko bele detelje ter iz travnega semena tistih trav, ki na vaši zemlji dobro uspevajo in so trpežne. Seme teh trav doboste najboljše in najceneje, ako posmukate, kadar trava dela seme, seme z onih trav, ki so znane za dobre in ki rade rasto na zemlji, ki je ravno taka, kakoršen vaš pašnik. Take trave doboste na pašniku samem ali pa v njega bližini. Tako pridobljeno domače seme vas malo stoji in je dokaj zanesljivejše nego kupno Ako morete čakati, bolje je, da prvo leto sadite na ledino krompir brez gnoja, drugo leto pa jaro žito na pognojeno zemljišče.

Vprašanje 45. Kedaj je bolje drevje saditi, jeseni ali spomladi? (B. K. na Z. gori).

Odgovor: Iz mnogih vzrokov je bolje drevje saditi jeseni, ker se ob tem času vsajeno drevo poprej in bolje ukorenini, nego spomladi vsajeno. Kdor pa drevje kupuje, postrežen bo pa jeseni po drevesnicah tudi bolj nego spomladi. Prav živo priporočamo vsem, ki drevje kupujejo, ako tudi je mislijo saditi šele spomladi, da si ga naroče uže jeseni. Vsekakor je pa dobro jame izkopati drevju jeseni in jih odprte pustiti do spomladi, da moreta vlaga in mraz prešiniti izkopano prst in jamo ter tako razkrojiti rudninske in organske snovi. Smešno pa je, kakor je včasih čitati, da naj se jame sicer izkopljejo uže jeseni, a potem zopet precej zaspo, češ, da se more potem zemlja zopet poleči do spomladi.

Vprašanje 46. Mi izdelujemo uže veliko let ovčji sir, ki je pa zelo blede, malo da ne zelenkaste bele barve. Prodajali smo vedno prav lahko naš sir, nekaj let sem zahtevajo pa kupci sir bolj rumene barve. Tudi nam se zdi, da je rumen sir videti okusnejši, a neposreči se nam narediti takega, če ravno smo primešavali nekoliko kravjega mleka. Veliko kravjega mleka pa ne smemo primešavati, drugače izgubi sir ostrost, ki jo zahtevajo od ovčjega sira. Kako naj ravnamo, da bode naš sir tako lepo rumen, kakor je sir iz kravjega mleka. (Ž. R. v N. v Istri).

Odgovor: Rumena barva, ki jo ima sir iz kravjega mleka ni naravna. Vsi sirarji morajo barvati sir, ako ga hočejo prodati. Sir iz kravjega mleka, ako ni barvan, ima ravno tako neokusno belo barvo, kakor vaš sir sedaj, zato ga morate tudi vi barvati. Barva je narejena iz popolnoma nedolžnih rumenih cvetic, ki niso prav nič škodljive zdravju; sicer je draga, ker pa je je prav zelo malo treba, tako rekoč nič, ne draži izdelovanja sira. Če se prav spominamo, zadostuje ena navadna žlica na 100 litrov mleka. Sicer je pa navod za porabo pridejan steklenici; barva je namreč tekoča. Varujte se pa preveč jemati barve, kar se začetniku prav lakko pripeti, drugače naredite tako močno barvan sir, da ga za noben denar ne bodete mogli prodati. Barva za sir prodaja A. Pfahnhauser na Dunaji, Strozzigasse.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

78.

Na Laponskem.

(Dalje.)

Laponci imajo še mnogo prazne vere, to pa zato, ker so zelo dolgo tičali v poganstvu. Slednjič so vendar srčni in usmiljeni misijonarji se spomnili tudi zapuščenih Laponcev, ter so jim šli nažgat luč sv. evangelija. Kako težavno delo so imeli apostoli laponski! Hoditi so morali po mrzlih krajih, po šumah in gorah, od šotora do

šotora, brez ugodnosti vsakdanjega življenja. Stanovati so morali po slabih, nečednih šotorih, in dosti potov prenočiti pod milim nebesom na snegu. Ali trdna volja in gorečnost je premagala vse. Dandanes imajo tudi Laponci svoje cerkvice, ki so, kaj pak, daleč narazen, pa tudi šole za silo.

Laponec je miruljuben, ter iskreno ljubi domovino svojo. Več potov se je uže prigodilo, da so prepeljali Laponce v tuje kraje, ter jim stregli na vso moč. Toda eni so ubežali domov, ako jim je bilo mogoče, eni pa so kmalu pomrli zbog žalosti in otožnosti po rodnej zemlji. Puste so gore laponske, ali Laponcu so najljubše in najdraže na svetu, za vso tujo lepoto ne bi jih zamenil. Domá imá vse, česar potrebuje. Imá pa tudi v izubilju prirodne krasote; skalnate gore, odete z večnim snegom; šumeče slapove brzo deročih rek, in krasna jezera. Ondi mu veje domači duh, ondi posluša domače glasove, in to mu je dražje od vsega tujega nagizdja.

Veseli smo bili, da smo prišli pod streho, kakor sem omenil uže s početka, da si nas niso prijazno sprejeli. Ker smo vedeli, kake čudi je Laponec, nismo se dosti brigali za čemerne obraze. Vihar je zelo divjal, in dež je ropotal po strehi, kakor da pesek letí po njej. Čudili smo se, da ni raztrgalo in odneslo slabega šotora. Šotor si Laponec brzo postavi, kedar ga je potreba, in brzo tudi razdre, kedar je treba naprej iti. V zemljo zabije štiri drogove, stiri pa položí počez. Ovije jih z jelenovimi kožami, ali z navadnimi plahtami, napravi mal vhod, in zgoraj lino, da dim odhaja. Navadno razobesi ob tistej strani, od katere veter puha, še eno plahto, da se šotor prehudo ne zmrazi. Po tleh pogrne jelenovih kož, in belih volnatih plaht. V takem šotoru stanuje Laponec z vso mnogobrojno družino po več mesecev. Dobro je, da niso vsi vedno pri domu. Nekaj družine mora biti vedno pri čredah, in to tudi po noči, naj si vihar še tako besni in dež lije. V tem poslu se družina vrsti po dvakrat ali trikrat na dan, in to možaki kakor ženske. Vsak ima svoje pse, katere pokliče, kadar gré k čredi. Poprejni čuvaji se potem povrnejo domov, in ž njimi vred lačni psi, po osem, deset, tudi po dvanajst. Ti psi niso hudi, mirno zlezejo ali poskačejo čez speče, ter si poiščejo prostorčka, da ležejo in se zvijejo v svitek. Počitka so potrebni. Ves čas, dokler so zunaj, morajo obletavati čredo in lajati, da jo vkup držé. Še več imajo dela, kedar čredo na nove pašnike spremljajo. Vzlasti veliko preglavico pa jim delajo volkovi, ki so najhujši sovražniki in kvarljivci Lapončevih čred. Kedar se volk plazi k čredi, tedaj začne begati uplašena čreda, psi zaženó strašno lajanje, letajo sem in tje, ter zaganjajo čredo vkup. Volk se potem potepeno pobere, in le tedaj, kadar je zelo lačen, ne dade se odgnati, zakadi se v čredo in odnese, kar pograbi. Kar je navadnemu kmetu njiva in plug, tisto sta Laponcu severni jelen in pes. Zato pa imá rad pse, in naj si je še tako utrujen prišel domov, psov ne pozabi, prepusti jim svojo jed, če ni drugače.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ubrana godba očarala je Zaleščane tako, da, izuzemši malo in nepomenljivo število častnih izjem, skoraj vsi pot pod noge proti Plahtaču vbero. Ne le odraščeni mladi in stari, nego tudi nežna mladina — dečki in deklice — hoteli so videti „gaudium“ pri Plahtaču. To procesijo je Plahtač, kot vničevalec vsega dobrega v Zalesji, — sam vodil; korakal je kaj mogočno in samovestno pred godci sam naprej. Okrene jo naravnost proti podu ali skednju, in ga, ker je bil skozi celi teden zaklenjen, odklene in odpre z besedami: „Ljubi Zaleščani moji! Sedaj odpiram Vam novi svet, kakoršnega do sedaj še v svojem življenji nikoli videli niste.“ Skedenj bil je res z maji, banderci in drugo ropotijo lepo okrašen; godcem bil je poseben vzvišeni prostor ob steni pripravljen, na kojega se po prirejenih stopnicah brez odloga podajo.

Prične se javni ples; učenci in učenke „plesne šole predpustne“ Plahtaču niso prav nobene sramote delali. Vrteli in sukali so se, da se je kar gledalcem pred očmi tema delala in se jim je vse na okrog vrtilo. Marsikatera zaslepljena oče in mati bila sta na svoje odraščene otroke, vrteče se v trušu in hrušu, kar ponosna in očarana, želeča si, da bi tudi ona dva tako „telovadbo“ umela.

Gledalcem, kateri so v skednju ob kotih nadrenjani stali, kakor tudi oni, ki so skoz široka, na stežaj odprta vrata radovednost svojo pasli in zijale prodajali, kurilo je kar pod petami. Pri tem se je pa nekaj prav poštenega pripetilo. Podlipnjikova mati, da si uže precej stara, videča svojo Mino v prvih vrstah spretno vrteti se, zakadi se pri prvem nastopnem novem plesu med vrsto plesalcev in plesalk, a nevkretna, spodtakne se in pade ravno v sredi kolobara na pôd tako, da si razbije prav pošteno svoj nos, kateri ji ni ravno malo in malo časa močno krvavil. Rekla je sicer, da je prav pošteno (še bolj, nego modri kmetič pod hrastom) po nosu dobila, a to je ni vstrašilo. Mina morala jo je pozneje sama doma kar „na sapo“ v plesu podučevati. Izurila se je tudi toliko, da je pozneje ob javnih plesih se prav po medvedje-okorno po nekolikokrat zavrtila.

Prvi javni ples trajal je v Zalesji skoz celo noč in še v ponedeljek potem do preko poludné. Vsemu temu kuril in pihal je Plahtač z raznimi jedili ob presledkih in pa sé znano „brlozgo“ napravljeno iz Sternovca in špiritovca sé sladkorom prijetno oslajeno. Vsa vsebina precej obširne posode je plesalcem, gledalcem, zijalcem in godcem nekam doli po grlih stekla in zginila. Ponedeljek po beli nedelji bil je istega leta v Zalesji za vsako koristno delo toliko, kot popolno zgubljen. Večji strastneži so še v torek za svoje ob javnem plesu gledé pijančevanja storjene grehe britko pokoro prenašati imeli; glavé jim je kar raznesti hotelo. Seveda so Plahtačevo „kapljico“ hvalili, ker je tako močna, da ji ga ni para.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

Trgovinska in obrtna zbornica za Kranjsko imela je, kakor smo že javili, dné 2. marca 1888. l. svojo redno sejo pod predsedništvom gospoda zborničnega predsednika Josipa Kušarja, v prisotnosti vladnega zastopnika gospoda c. kr. vladnega svetnika Josipa Dralke in naslednjih gospodov zborničnih svétnikov: Ivana Baumgartnerja, Oroslava Dolenca, J. N. Horaka, Frana Hrena, Ant. Kleina, Maksa Krennerja, K. Luckmanna, Frana Omerse, Mihaela Pakiča, Iv. Perdana, Vasa Petričića, Frana Ks. Souvana, Jerneja Žitnika in Filipa Zupančiča.

Gospod zborični predsednik javi, da je za sklepčnost dovoljno število članov navzočnih, otvori sejo ter imenuje overovateljema zapisnika gospoda Janeza Horaka in Maksa Krennerja.

I. Zapisnik zadnje seje se odobri.

II. Gospod zborični svétnik Filip Zupančič poroča o ukazu visokega c. kr. trgovinskega ministerstva kateri slôve:

„Neka zadruga štukaturarjev je prosila, da se obrtnost štukaturarjev v zmislu določil § 24. zakona od 15. marca 1883, drž. zak. broj 39, uvrsti v dopuščane obrte in da se ustanové pogoji za dosego dotičnega dopustila. Da utemeljijo to prošnjo, kazali so prosilci na mnogostranske izkušnje zadnjih let, katere zahtevajo baje z ozirom na javne okolnosti, zlasti z osobitim ozirom na javno varnost, da smejo izvrševati štukaturarski obrt tisti, ki imajo v to dopustilo, ker se pri tem obrtu mora osobito paziti na zanesljivost in dokazano sposobnost prosilčevo. Predno se o tem v zmislu določil § 24. rečenega zakona sporazumem z ministrom notranjih del, želim doznati, ali je po nazoru slavne zbornice z ozirom na zdanje odnošaje zborničnega okraja in z ozirom na javne okolnosti umestno uvrstiti obrtnost štukaturarsko v dopuščane obrte. Zategadelj pozivam slavno zbornico, da v tem pogledu pozveduje, kar je potreba, in da, zaslišavši zadruge štukaturarjev ali sličnih obrtnosti, ako je takih v tamkajšnjem zborničnem okraji, svoje nazore predloži po c. kr. političnem deželnem oblastvu trgovinskemu ministerstvu.“

Najprvo je treba poudariti, da se v zborničnem okraji kranjskem ne izvršuje štukaturarski obrt in da dela ponajveč izvršujejo zidarji pod vodstvom zidarskih in tudi stavbenih mojstrov, če tudi se pri teh delih često rabi materijal, kateri smemo zmatrati za izdelek štukaturarjev ter se zvečine naroča od večjih zavodov, v katerih se izdelujejo okrajki stropa in mramor za stene. Obrt štukaturarski je sličen obrtu zidarskemu, ker štukaturar zamazuje strop, dela rožice ali druge stvari na stropu in tudi na stenah, in marmoruje stene. Stukaturarji tudi prizidujejo nadglavja stebrom, karijatide z nadglavji in dr. k stenam. Toda ne moremo ravno trditi, da zahtevajo javni oziri, posebno javna varnost, da bi štukaturarski obrt smel izvrševati samo tisti, kdor dobi dopustilo, kakor je to pri zidarskem obrtu običajno. Kar se tiče zborničnega okraja kranjskega, v katerem se, kakor rečeno, ne izvršuje samostojno štukaturarski obrt, ne bilo bi potrebno, zahtevati za ta obrt dopustila, ker se štukaturarska dela na Kranjskem izvršujejo pod vodstvom zidarjev in stavbenih mojstrov, ki morajo svojo sposobnost dokazati, predno dosežejo dopustilo. Po mnenji odsekovem ni moči priporočati, da se štukaturarski obrt uvrsti med dopuščane obrte, vendar pa bi se moralo zahtevati, da se za izvršbo obrta pokaže sposobnosti dokaz, kakor ga propisuje § 14. zakona od 15. marca 1883, ker tudi pri štukaturarskem obrtu gre za spretnosti, za katere je treba učiti se in dalj časa vaditi. Na postavi navedenega predlaga odsek:

„Slavna zbornica naj se izjavi v rečenem zmislu“.

Predlog se sprejme.

III. Gospod zborični podpredsednik Mihael Pakič poroča, da se je zbornica v seji 16. decembra 1887 izjavila na podstavi obširnega, od c. kr. deželne vlade v poročanje izročenega akta, naj ostane pri maksimalnem tarifu za govedino in teletino, kateri je določila c. kr. vlada za mestno občino kamniško z ukazom od 21. oktobra 1886. št. 10.554. Ali občinski odbor kamniški je sklenil dne 21. decembra 1887 obrniti se do c. kr. deželne vlade, da se v zmislu § 51. zakona od 15. marca 1883, državnega zakonika št. 39, ter z ozirom na druge dejanjske razmere predrugači maksimalni tarif mesu, in sicer tako le: 1. Meso od pitanih volov bi imelo maksimalen tarif 36 kr. za kilogram; 2. meso od druge goveje živine pa 32 kr. za kilogram. Tarif teletini naj bi ostal, kakor doslej, 44 kr. za kilogram. Z omenjeno premembo znižal bi se tarif pri pitanih volih za 2 kr., odnosno 6 kr., ker je zdaj za sprednji del tarif 38 kr. in za zadnji 42 kr. Pri drugi goveji živini pa bi se znižal za 4 kr., oziroma 8 kr, ker je zdaj za sprednji del tarif 36 kr. in za zadnji 40 kr. Občinski odbor utemeljuje to s tem, da sedanji tarif ne ustreza več tamošnjim razmeram, ker je živino dobiti za tako nizko ceno, kakor malokdaj prej. Občinski odbor sklicuje se tudi na cene drugih krajev, kjer je meso ceno in razmere zelo enake kamniškim. V Mokronogu je n. pr. cena mesu brez priklade 32 kr. in s priklado 28 kr., v Krškem 32 kr., v Novem Mestu 32 do 40 kr., v Sevnici 36 kr., a v Kostanjevici 32 kr. Odsek pritrjuje mnenju občinskega odbora v Kamniku, da so cene živini res zelo nizke in da radi tega tudi cena mesu pada. Ker se je postavila le po ena cena mesu od pitanih volov in od druge goveje živine, ni moči trditi, da bi se poprečna cena bila znižala tako zelo, kakor se zgoraj omenja. Ker je odsek uverjen, da je občinski odbor na tanko uvažil vse razmere, in ker tudi v drugih, Kamniku zelo enakih krajih, cena mesu ni višja, temveč v nekaterih celo nižja, zato nasvetuje: Slavna zbornica naj priporoča sklep občinskega odbora v Kamniku pri visoki c. kr. deželni vladi.

Predlog se sprejme.

IV. Gospod zbornični svétnik Karol Luckmann poroča o prošnji, s katero se je do zbornice obrnilo več obrtnikov v sodnem okraju Kranjska Gora. Ta prošnja slôve:

„Od leta do leta bolj pešajoča trgovina v vseh strokah in vsako leto večje državne, deželne in občinske davščine; velika konkurencija povsod, prisilila je že enkrat najudaneje podpisane obrtnike, da so izrazili svoje opravičene pritožbe in prošnjo za brambo in pomoč ne samo v nepristranskem listu, izhajajočem v Ljubljani, ampak tudi pojedinim osobam, o vsaki priliki finančnim organom, določujočim davke ter drugim oblastvom. Toda žal, vse naše pritožbe niso imele niti v javnosti niti pri oblastvih zaželenega odziva.

Naši gotovo opravičeni klici za pomoč tičejo se največ tega, kako nam od leta do leta bolj škodujejo opravičeni in neopravičeni krošnjarji, in tičejo se tudi tega, da izvršujejo osebe trgovino in obrt, ki nimajo za to potrebnega obrtnega dovolila, niti ne plačujejo državnih, deželnih in občinskih bremen.

Koliko nas obrtnike te priviligovane in nepriviligovane krivičnosti oškodujejo pred očmi c. kr. oblastev, dovoljujemo si navesti vsaj one slučaje, kateri nas zadevajo najobčutljiveje, in to storimo iz uzrokov, ker smo brali že večkrat v časnikih, da so se pritoževali obrtniki v raznih deželah avstrijskih radi krošnjarstva in radi neopravičenega obrtnega izvrševanja, priobčili prošnje ter jih izročili oblastvom ter da se je baje o tem predmetu že posvetovalo v visokem državnem zboru in da bi trgovinska in obrtna zbornica zvedela, kako osobito mi na Gorenjskem, in to v okraju kranjsko-gorskem trpimo škodo.

V prvi vrsti so takozvani cunjarji, kateri, ne da bi plačevali v gotovini, zamenjujejo cunje za sukanec, vsakovrstne trakove, igle, gumbe, naprsnike, pipce, čebulo, česen, pomeranče, limone, smokve, slanike, posodje itd., ali pa vse te stvari prodajejo za gotovino. Ker ti cunjarji romajo od koče do koče in prihajajo tudi iz doline k planinarjem, česar ne more storiti trgovec, stanujoč stanovitno v svojem kraji, kateri mora nositi vsa državna, deželna, okrajna in občinska bremena, s svojo štacuno na hrbtu in tega tudi storiti ne sme. Tako ti cunjarji, ki ne samo da prihajajo iz daljnih dežel, ampak celo iz inozemstva, največ iz Italije, silno oškodujejo domače trgovce, ker ima vse te proizvode na prodaj vsak najmanjši kramar. Ako bi taki ljudje, ki prehodijo naše okraje redno vsako leto, morali plačevati cunje v gotovini, potem bi mnog goldinar ostal domačemu davkoplačevalcu in ne bi romal iz domačega kraja ali celo iz dežele.

Takozvani krošnjarji, ki se nazivajo „galanterijske kramarje“, kako raznovrstno blago nosijo v svojih krošnjah! Z malimi izjemami imajo zvečine tako blago, katero prodaje vsak kramar na kmetih, n. pr. trakove, sukanec, gumbe, igle, naprstnike, svinčnike, pisna peresa, papir za pisma, pečatni vosek itd., tudi platno in sukno, narejeno perilo, nadalje obutalo, časih tudi koledarje, karte, razne romane, molitvenike in druge knjige in še mnogo drugega.

Med temi krošnjárji je tudi takih zelo mnogo, ki potujejo z vozom in konji od dežele do dežele, od kraja do kraja, kjer se ustavljajo ter z raznimi proizvodi zalagajo deželo. Zbirajo krajcarje in goldinarje za svoje slabo blago ter se vračajo v najoddaljenejše kraje, ne da bi naša dežela ali naše občine imele le kaj koristi od tega; obrtniki pa kot davkoplačevalci domači imajo zelo občutno škodo, kajti ti ljudje prihajajo zvečine pred večjimi prazniki ali nedeljami, ko si tudi kramar na kmetih naroči več blaga nego navadno, katero mu potem leži ali se mu celo pokvari.

Pred velikimi prazniki, to je pred božičem, veliko nočjo in drugimi prazniki, usujejo se v deželo kot toča ženske iz južnih krajev z vsakovrstnim južnim sadjem in dišečimi koreninami, katere nimajo v to niti obrta, niti pravice, in zopet trpi škodo obrtnik kot davkoplačevalec, ker se tudi on za tako velike praznike preskrbi z južnim sadjem in dišečimi koreninami, ki se lahko spečajo v nadi, da jih bode i zdaj več prodal nego navadno.

Občutno škodo nanašajo kramarjem po deželi tudi tiste žene, katerih možje so nastavljeni na tisti progi, ki vodi po teh krajih, in sicer radi tega, ker se smejo trikrat na mesec brezplačno voziti v Kranj, Ljubljano in drugam, ter ne samo za-se, ampak tudi za svoje sorodnike in nesorodnike kupujejo živila, to je sladkor, kavo itd. in to donašajo domu.

Nadalje so na škodo trgovcem, in sicer v Beli peči in Ratečah one osobe, katere donašajo vsak dan od trbižkih pekov kruha čez mejo in pri tem še vsakovrstna druga živila, n. pr. kolonijalno blago, meso itd. prebivalcem teh krajev proti neznatni odškodnini. Potemtakem, ker ti peki ne plačujejo niti Kranjski niti rečenim občinam davščin ali doklad, ne trpita občutne škode samo dežela in občina, temveč tudi kramarji, mesarji in dr., ker ravno te osobe krošnjarijo od hiše do hiše in radi tega ne more noben pek obstati v občini.

Tudi se dogaja često, da po teh krajih krošnjarijo Italijani s pisalnim orodjem, ponujajoč svoje blago ne samo v zasobnih hišah, župnijah in šolah, ampak tudi v c. kr. uradih. Vse to blago imajo tudi kramarji po kmetih, ali ne morejo ravno radi davščin tekmovati s takimi ljudmi.

Najudaneje podpisani upajo, da so s tem precej osvetili glavne momente, zakaj imajo obrtniki na kmetih občutno škodo, če tudi bi še bilo treba pojasniti marsikatero stvar, zakaj trgovci na kmetih ne morejo doseči tistih dohodkov, kakor je to n. pr. bilo mogoče pred železnico.

(Dalje prihodnjič.)

„Matica Slovenska“.

Tajnikovo letno poročilo o delovanji odborovem v dobi od 1. aprila 1887. do 31. marca 1888. l.

(Dalje.)

Slavnemu zboru je znano, da ima Matica v svoji oskrbi več ptujih fondov, mej njimi od 1885. l. sem tudi „Jurčič-Tomšičevo ustanovo za literarne namene.“ Svota pod tem imenom je narasla lani do konca leta na 2500 gld. V soglasji z nameni ustanove razpisal je odbor lani častni nagradi dvema izvirnima povestima; jedni 200 gld., drugi 100 gld., kateri se imata pisateljema izplačati iz obrestij omenjene ustanove. Jedna od teh dveh povestij utegne morebiti še letos iziti kot četrta knjiga v Miličevej tiskarni.

Veliko in prav resnega dela je imel v zadnji dôbi gospodarski odsek ter zvršil za društvo važna vprašanja ugodno. „Matica“ je prodala lani junija meseca svojo hišo na Bregu, in sicer pod istimi pogoji, o katerih se je odbor že poprej zjedinil in pooblastil svojega blagajnika, oziroma hišnega administratorja. Pogodba je bila notarijelno sklenena, novi lastnik zemljiški uknjižen, jeden del kupne svote izplačan takoj, drugi pa uknjižen kot dolg proti 5% poluletnim obrestim. Večino prejete svote porabil je odbor za nakup obligacij; ostalino pa in tedanji blagajniški prebitek v skupnem znesku 2000 gld. je vložil na posebno knjižico v hranilnico. Ob jednem je bil upnici na hiši na Kongresnem trgu uknjiženi dolg v omenjenem znesku na pol leta odpovedan in pred kratkim izplačan. Mej letom se je pri hišnih strankah zvršilo več bistvenih sprememb; povodom izseljevanja bilo je društvu treba v hiši veliko temeljitejših poprav zvršiti. Tekoči računi mej „Matico“ in njenimi strankami so bili povsod konečno tako dognani, da je bilo društvu in strankam ž njimi ustreženo.

Po prijaznem prizadevanji odbornika g. Robiča se je društvu posrečilo, da ga je finančni urad oprostil gledé hiše na Bregu nadaljnega vplačevanja pristojbinskega ekvivalenta do konca leta 1890, ker faktično ni več hišni lastnik; s tem je društvu prihranjenih nad 100 gl. Stanje društvenega premoženja imenovati se mora, kakor so pokazali računi, ugodno. Tekom lanskega leta se je društveno premoženje faktično pomnožilo za več kot 2000 gld., tako da znaša sedaj nad 52.000 gld. Dolg glavnici, ki je znašal koncem 1884. l. še nad 10.000 gl., se dosledno vsako leto manjša in znaša z 31. decembrom 1887. l. le še nad 7700 gld. — Po predloženem računu utegne Matica imeti v prihodnjem letu tudi nekoliko prebitka. Tuje premoženje v društvenega odbora oskrbi se je lani, kakor vidite, zmanjšalo. Odbor je namreč največji fond, to je Val. Vodnikov, prepustil odseku za zgradbo . odnikovega spomenika na njegovo lastno prošnjo in proti blagajnikovemu potrdilu, ker se sklada to popolnoma z nameni, pod katerimi je bil ta denar nabiran. Prej ali slej utegne biti tudi jeden ali drug ostalih fondov izročen svojemu namenu.

(Dalje naslednjič.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

Visoka zbornica!

Začetkom sem se bil za besedo oglasil samo z namenom, da bi pri razpravi državnega proračuna izrazil narodne pritožbe svojega naroda in gospodarske tirjatve svoje ožje domovine. Toda „pro“ govorniki, ki so bili z mano vred vpisani, počastili so me s svojim zaupanjem ter mi naložili neprimerno važnejšo nalogo, da kot generalni govornik zaključim vrsto od te (desne) strani upisanih govornikov ter da označim stališče, nasproti vladi in njenemu delovanju. Ta naloga je tem težavnejši, ker političnega začetnika sili, da svoje moči rabi v nejednakem boji s starim parlamentarcem, z očakom budgetne kritike, kateremu jih je v poznanji budgeta malo kos in kojega morda nihče ne prekosi.

Zastavil bodem svoje slabe, pomankljive moči v to nalogo. Spustiti se mislim v ta namen najprvo v pretresanje številk državnega proračuna; kar se pa tiče izjav častitih gospodov predgovornikov, katerim seveda ne pristoja za vse jednaka ocena, mislim, da bodem mogel o njih govoriti tekom mojega razkladanja pri primerni priliki.

Budgetni odsek je našel, da izdatki za tekoče leto znašajo okolu 537,000.000 gold., dohodki 516,000.000 gold. ukupni primankljaj pa 21¼ milijona goldinarjev.

Potem razpravlja govornik obširno in temeljito ves državni proračun, pobija ugovore Plener-jeve nadrobno in obširno, govori prav tako zoper poslanca Mengerja. Dalje omenja proti poslancu Gregrju:

Stvarno mu po vsem pritrjujem, jaz sam nesem še žurnalista v sebi popolnoma zatajil in vedno je še moja misel, da objektivno postopanje se nikakor ne da v sklad spraviti z načeli tiskovne svobode, koja nam je zajamčena v državnih osnovnih zakonih. Vprašam pa poslanca Gregra, ali 311 konfiskacij, katere so pod ministerstvom Pražáka zadele „Národni listy“, uredniki njegovi težje prenašajo, kakor pa konfiskacije prejšnjih vlad, katerih je res bilo le 150, pa jim je dodano bilo delegovanje porotnih sodišč, so jim dodane bile kazni v ječah, mesece in leta dolge, ter izgube na kavciji po tisočinah goldinarjev? (Prav res! Na desnici.)

Potem pa govornik v političnem delu govora nadaljuje tako:

In konečno še jedna beseda o večjem donesku špiritnega davka. Gospoda moja! Davek na špirit imenovali so poslednjo pomoč, ki je avstrijskemu narednemu gospodarstvu še na razpolaganje. In tu se usiljuje vprašanje, — prebivalstvo bavi se ž njim in mi ga tudi nikakor ne moremo prezirati — vprašanje: Kaj bode s povečanim dohodkom od špirita?

Dovolite mi, gospoda moja, popolnem odkrito besedo. Slovenec se prišteva kakor znano najboljšim vojakom avstrijske vojske in na nebrojnih bojiščih — od

bitve na Moravskem polji 1278. leta do bosenske okupacije — je naš mali narod dejanski kazal svojo udanost dinastiji, avstrijski patrijotizem svoj. (Res je! na desnici.) In zastopniki tega naroda se nikdar neso obotavljali z dovoljenjem sredstev, ki so se zahtevali za moč in veljavo naše države.

Baš to pa tembolj opravičuje zahtevo našo, da se mora vse storiti, da se ohrani mir, vse kar se še strinja sploh s častjo našo, da se ustanove in zagotove prijateljski odnošaji z vsemi sosednimi državami, zlasti pa z velikim sorodnim cesarstvom na vzhodu. (Dobro! na desnici.) Že sedaj je pretežko breme za nas.

Kaj hočejo pa z večjim dohodkom od špirita? Morda si mislijo davek na špirit kot bogato napolnjeni reservoir, iz katerega bode, da govorim v podobah z zavihanimi rokavi vojni minister zajemal milijone, da črno vojsko — rekli bi sijajno oskrbi? Ali se bodo tudi ti milijoni pogreznili v danajski sod vojne uprave? Gospoda moja! Saj je popolnem prav, vojaške priprave za vojno so stvar, ki je dostojna naše največje pozornosti v sedanjem resnem položaji.

Nič manj važno kot vojaško je pa denarno pripravljanje za vojno. Kovinskega vojnega zaklada, kakor je v Nemčiji ne moremo imeti pri našem finančnem položaji. Denarne priprave za vojno tiče pri nas le v zmožnosti davkoplačevalcev, da bodo zadostili v resnem slučaji jako napetim zahtevam; če pa popolnem izmolzete davkoplačevalca z bremeni, ki mu jih nakladate v mirnih časih, tedaj ne bode zmogel večjih zahtev v resnem slučaji, tedaj ne bode nikake financijelne priprave.

(Dalje prihodnjič.)

Iz državnega zbora.

„Centrale“ v proračunu naučnega ministerstva, to je potrebščina za vrhovno upravo tega ministerstva z Gautsch-om vred bila je ona točka, pri kateri se je zbirala vseh strank nevolja zoper sedanjega naučnega ministra.

Že nekaj tednov pred obravnavo te točke bilo je znano v poslaniških krogih, da bode tukaj hud boj.

Nevolja zoper Gautsch-a je namreč splošna: Slovenci uvidevajo v njem svojega nasprotnika, ker jih samo odriva in njihove nasprotnike podpira, prav tako o njem sodijo Čehi posebno zavolj vlanske srednješolske naredbe; da ga nemški konservativci ne marajo, je naravno, ker za nje ni storil ne pičice in vrh tega so prepričani, da jih Gautsch ne bode podpiral v nobenem vprašanji, katere konservativci smatrajo za načela svojega obstanka, ako bi minister ravnal po nagibih svojega srca tako, da bi se izrekoma konfesijonelne šole ne mogli nadjati nikdar, ako bi odločeval Gautsch po svoji volji.

Tudi vsi mali nemško narodni oddelki so mu nasprotni, ker je pobijal njihove protiavstrijsko početje, Svoje naravne somišljenike ima Gautsch v nemško-avstrijskem kljubu tam kjer je Beer, Exner, Weitloff, Clumecki, Plener itd. in v zvezi s temi mu je lahko shajati s poljskem klubom, ker narodnih zahtev nimajo sploh ne in kar bi imeli, so si že naprej gotovi podpore vsih levičarjev. Toda poljski klub ve, da v velikih svojih gospodarskih vprašanjih na levici le toliko podpore dobo, kolikor jim v slučaju sile iz rok iztrgajo. Zato so se pa sedaj v očigled važnega vprašanja davka na špirit z večjim zaupanjem držali svojih staroskušenih zaveznikov na desnici in bi bili ostali v nasprotji z Gautschom, ako bi se stvar ne bila poravnala v zadnjem trenutku. — Ko se je namreč pokazalo, da hoče vsa desnica ali vsaj velika večina njena Gautschu izreči nezaupnico v vsi obliki, izrekel je ministerski predsednik da potem vlada odstopi, in ko se desnica tudi tega ni vstrašila, je sedemnajstorica vendar še storila zadnjo poskušnjo ter pooblastila dva svojih starostov Hohenwartha in Groholskega, da se prepričata, ali namerava vlada za vsako ceno vničiti sedanjo večino ali pa hoče, da ostane in hoče tudi pogoje njenega obstanka. Razprave so pokazale, da hoče vlada in večina zadnje, namreč skupni obstanek in tako je prišlo tudi, da so se dogovorili in zagotovili najizogibnejši pogoji tega obstanka za sedaj s tem tudi poroštvo za varnejše ravnanje v prihodnjosti.

Nadrobnosti razprav in poravnave ostanejo nanavno tajne, toliko pa smem izreči, da napredek, ki ga stori potem narodni živelj slovenski je zelo pomenljiv, poroštvo izvršitve pa je položeno v roke ministerskega predsednika, ki še nikjer ni pokazal, da bi ne bil mož beseda, kjer je zastavil besedo svojo.

Po teh dogodbah glasovali so z lahko vestjo za naučno centrale Slovenci, Čehi, Poljaki, nemški konservativci. Levičarji so bili naravno v zadregi, kaj storiti. Zvedeli so sicer, da je ministerstvo in budget v nevarnosti, videli so živahne razprave med desnico in vlado, to da več niso videli, ker izid razprav ostal jim je skrit. Tako so ugibali in ugibali kaj storiti, konečno so po burnih razpravah sklenili, nič skleniti, pa velika večina nemško-avstrijskega kluba bila je za to, da se glasuje za centrale, tako se je tudi zgodilo, oni ki so bili nasprotnega mnenja pa so se odmaknili stran. Pristaši nemškega kluba in druzih nemško-narodnih zvez pa so bili kar divji na svoje nemške tovariše, očitali so jim, in to po osebi Foregger-jevi celo v javni seji: izdajstvo. Ljubeznjiv odgovor, katerega je zato prejel Foregger v „Neue freie Presse“ pa je prezanimiv, da bi ga ne omenjal tukaj; Drugi dan piše omenjeni list proti Foreggerju: Nezrelost naših razmer kaže se prejasno o tem, da take osebe kot Foregger moreji priplavati do vrha, ljudje, ki še niso slekli otročjih čevljev politike, vsiljujejo se za vodje nemškega naroda. Vsak izmed njih domišljuje si biti železni nemški kanclar, ko vendar nimajo na sebi druzega kot železno čelo nesramnosti s katero se naprej silijo. Tudi priimek malopridneža (Wicht) privošči ta list Foregger-ju.

„Lueger — Svoboda“,
bil bi najkrajši naslov za drugo dogodbo, katera se je pričela minuli četrtek in je bila sklenjena v soboto.

Dr. Lueger govoril je pri šolskem nadzorstvu ter omenjal krika, ki odmeva iz liberalnih časnikov, da je po Lichtenstein ovem predlogu v nevarnosti „državno“ šolsko nadzorstvo. V obširnem govoru je potem Lueger dokazal, da so krajni, okrajni in deželni šolski sveti vsaj dunajski zgolj pristaši liberalno-judovske stranke in prav tako se morajo jemati šolski nadzorniki izmed oseb, ki spadajo k judovsko-liberalni stranki. Krik, ki se čuje, moral bi se toraj glasiti po Lichtenstein-ovem predlogu je v nevarnosti judovsko-liberalno šolsko nadzorstvo.

Koncem svojega govora dodal je Lueger zgodbico z nemško-češke, z mestica Tachau, kjer je svoj čas županoval sedanji poslanec Svoboda. Lueger kazal je, da se je Svobodu v enemu tamošnjih časnikov očitalo, da je goljufal s ponarejanjem pisem, da je po krivem prisegel, da si politični nasprotniki njegovi ne upajo na tamošnji pošti, dokler je bil Svoboda poštar, oddajati pisem ter je dostavil, da so poročila njegova o teh dogodbah tako zanesljive, da jih mora smatrati za resnična.

Svoboda se na to izgovarja in sklepa s tem, da Lueger-ja imenuje „obrekovalca, častisnedeža in lažnika“. — Lueger pa ni bil nikakor iznenaden po teh besedah ter odgovori, da ga človek, ki molče spravlja taka očitanja in ne toži časnika, kateri mu očita goljufijo in krivo prisego, ne more žaliti, dokler njemu (Luegerju) ne da prilike pred odsekom zbornice vse to dokazati.

Še le potem zahteval je Svoboda tak odsek v smislu § 58. opravilnega reda. Odsek 9 členov, zbran iz oddelkov zbornice dopustil je sicer, da Lueger predloži svoje dokaze, pa oziral se ni na nje, temveč predlagal je zbornici, da Lueger-ju izreče „ukor“ za to, ker je Svobodu rekel, da je sramota nemškega ljudstva. V soboto reševalo se je to vprašanje, in Lueger iskal si je sam zadostenja s tem, da je prečital javno vse dokaze svojega očitanja.

To je pouzročilo, da se je skoraj vsa desnica in velik del levice odtegnil dotičnemu glasovanju. Slovenci navzoči in pa Dalmatini glasovali so za Lueger-ja proti predlogu odsekovemu.

Naši dopisi.

Od gorenjske strani. *(Beseda po skončanem rimskem romanji.)* Naši rimski romarji so mende do malega zdaj zopet doma. Z velikim zanimanjem spremljevali smo jih na njihovem romanji, blagrevali jih zastran velike sreče, hoditi po tako imenitnih krajih ter ogledovati in občudovati jih. Žali, da smo jih pa morali tudi pomilovati zarad mnogih neprijetnosti, ki so jih prestali marsikje. Se ve, da se na tako daljnih potovanjih človeku marsikaj lahko pripeti; to bo pa vsak nepristransk opazovalec priznal, da Dunajčanji za osnove romarskih družb nimajo daru, in da naj v prihodnje take reči le lepo v miru puste. Kar kdo ne zna, pa ne zna. — Ako človek gre za dragi denar kam po svetu, že dá to zdrava pamet, da rad kaki bolj znameniti kraj tudi bolj natanjko pogleda. Tudi je resnica, da če se človek celi božji dan vozi, je na večer in noč že oddiha potreben in si rad počije. Že l. 1886 smo pomilovali lurške romarje, ko so jih malo da ne od doma kar tje naprej, noč in dan, peljali na sloveči Marijni božji pot. Koliko je bilo pa zdaj drugače? Kje je Dunaj, Zgornje Štajersko, Koroško, Kranjsko? Dobro polovico dneva in celo naslednjo noč so se od teh krajev prišedši romarji vozili. In to še v avstrijskih vagonih, ki so proti italijanskim „vaša gnada!“ Pomudba v Padovi, ali je bil to za romarje morda kaki oddih? In potem: hajdi naprej — pa v laških vozovih III. reda, ki so za živino, pa ne za ljudi, — noter dol v daljno Loretto. Tam pa so morali ostati eni reveži v hladni noči pod prostim nebom noter do jutra!! Kje je tu obljubljeni red? Ali niso Dunajčani poznali skoraj mesec poprej števila romarjev, in tedaj imeli dovolj časa, preskrbeti tega, kar so obetali? In o prihodu v Rim, kako je bilo pa tam? Oglasili so se mnogi že naprej za stanovanje in hrano; o prihodu pa niso vedeli, kam, in iz kolodvora se je še le moralo telegrafirati po mestu, kje kaj romarjev pod streho vzamejo!! O joj, tacega nereda! Če se morda ni vsem romarjem tako godilo, enim se pa je, in lehko služimo z imeni, če bi bilo treba. Sploh naj bo rečeno: Dunajčani so se ta pot kot snovatelji romarskih trum jako slabi nadarjenci pokazali; ta „dinst“ naj zanaprej le iz rok položе. Bo prav tako, vsaj za tiste, ki bi se še kdaj njihovemu vodstvu in obljubam vdati mislili. L.

Iz Ljubljane. — V **državnem zboru** postale so razprave nekoliko mirnejše. Desnica in izrekoma Slovenski poslanci niso sicer prenehali svoje borbe za narodne naše zahteve, to da glas njihov postal je manj ojster. Včeraj zagovarjal je zopet poslanec Klun nadaljni obstanek gimnazije v Kranji ter je predlagal resolucijo, katero bode pretresaval še budgetni odsek. Pri pravosodnem ministerstvu, katero je zadnje v budgetni razpravi, pride še borba zarad slovenskega vpisavanja v zemljiške knjige.

— **Deželni predsednik gospod baron Winkler** vrnil se je minulo nedeljo jutro z Dunaja zopet v Ljubljano.

— **Trijaški letni somenj v Ljubljani** minuli ponedeljek bil je primeroma dobro obiskan. Prignalo se je na somenj 1493 konjske in goveje živine in prodajalci so se še nekaj hvalili, ker plačevala se je nekaj pitana živina približno po 13½ gld. stari cent. — Izredno drago so se prodajali letošnji prasički, lepših štimali so lastniki po 25 gld. par, najmanjši kupili so se po 12 gld. par.

— **Razpis dobave.** Da se zagotovi živež za c. kr. vojno brodovje za dobo od 1. januvarija 1889 do 31. decembra 1891 bode 6. julija 1888 ob 4. uri popoludne

ponudbena razprava pri c. kr. vojnem pristaniškem povoljstvu v Polju. Z vsako ponudbo je tudi izročiti odstopnino v znesku 10.000 gld. av. vr. Pogoji, ponudbeni obrazci so tudi na ogled v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

— **C. kr. trgovinsko ministerstvo** naznanilo je trgovski in obrtniški zbornici z ukazom od 7. maja t. l., štev. 18.393, da po navodilu, izdanem od francoskega glavnega carinskega ravnateljstva francoskim carinskim uradom, ni pri poštnih zavojih več potreba prvotnih poverilnic.

— **Umrli so v Ljubljani:** dne 6. maja gospa baronica Schönberger rojena Zeschko, soproga c. kr. okrajnega komisarja. — Minulo soboto dne 5. maja umrla je v Koliseji gostilničarca g. Fani Dimlinger, od svojega v Zagrebu živečega moža ločena, — vsled zastrupenja s fosforom. Ni še dognano ali je smrt pouzročil zločin ali samoumor. — V ponedeljek, smanji dan, kmetiški starček Miha Zabukovec doma s Podgorice pri Grosupljem 77 let star za mrtvudom.

— **Stritarjevih zbranih spisov** prišel je na svitlo snopič 45

Velik požar vničil je minuli teden v Radečah na Gorenjskem 25 hiš. Škoda znaša nad 50.000 gld.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Odkar se je desnica državnega zbora pri prvi točki proračuna naučnega ministersva odločila, glasovati za predlog, je tek razprav primeroma miren. V obornici je večinoma navzočih ravno toliko poslancev, da se ohrani sklepčnost, posebne pozornosti pa ni opaziti nikjer. Važnejše dogodbe zadnjih sej pa opisuje naš dopisnik iz državnega zbora.

Priprave za slovesno razkritje spominka cesarice Marije Terezije, katero bode v nedeljo 13. t. m. so popolnem dogotovljene.

Začetkom prejšnjega tedna dognala so se skupna ministerska posvetovanja glede skupnih potrebščin za prihodnje leto. Kolikor se čuje znašala bode redna potrebščina za blizo 3 milijone več kot dosedaj, — izredna potrebščina pa z všteto ono svoto, katera se je potrosila minulo zimo za izredne priprave, pouzročene po nakopičavanji ruske vojne na naših galiških mejah - pa baje znaša 51½ milijonov.

V petek in soboto minulega tedna bila je konečna sodnijska obravnava zoper poslanca Schönerer-ja zavolj ponočnega napada, katerega je dne 9. marca ob 1. zjutraj izvršil z 27 tovariši v vredništvu lista „Neues Wiener Tagblatt“, s tem, da je dal tam zastopiti vse vhode, očital vrednikom, da ne morejo pričakati smrti „našega nemškega cesarja“, jim pretil, tovariš njegov enega na glavi poškodoval in zahteval, da pokleknejo: „Judje na kolena“! Konečno pa se umaknil, ko je na pomoč prišlo več močnih delavcev tiskarne in policija. Schönerer, ki je hud nasprotnik judov ima zato na Dunaji mnogo pristašev, ako ravno ima vsled vednega pijančevanja zmešano glavo. Sodba razglasila se je soboto večer ½11 in zunaj krog deželne sodnije čakala je velika množica pristašev in pa nasprotnikov njegovih tako, da je moralo na mesto priti veliko stražnikov in tudi vojakov. Mnogokrat čuli so se glasovi „Hoch Schönerer! Nieder mit den Juden! (Slava Schönererju! Proč z judi!) Konečno zvedela se je tudi med ljudstvom sodba, ki se glasi: Schönerer obsojen je na 4 mesece teške, s postom poostrene ječe in v zgubo plemstva, tovariš njegov Gerstgasser pa na dva meseca teške ječe. Protisemiti niso bili zadovoljni z obsodbo, toda, ko se je drugi dan čitala po vsih listih obsodba z razlogi vred, sprevideli so gotovo tudi pristaši Schönerer-jevi, kako povsem nepristansko so sodniki sodili zoper njega, ne glede na to, da z zaničevanjem celo javno govori o našem dvoru in nemškega cesarja imenuje „svojega presvitlega vladarja“.

Najnovejše vesti.

Z Dunaja. V včerajšnji seji zahteval je poslanec Schönerer naj se ena izmed 1627 prošenj broječih 23880 podpisov, ki zahtevajo istinito in nepokvarjeno poročanje iz državnega zbora, deželnih zborov, sodnijskih obravnav itd. sprejme v stenografiški zapisnik. Nadalje izreče predsednik, da za volitev v oddelkih ni treba nadpolovične večine. V zadostilni odsek Luegerjev zoper Kopp-a izvoljeni so: Bärenreuther, Kathrein, Beer, Tomaščuk, Weitlof, Bulat, Skarszevski, Chamice in Mikiška, toraj pet desničarjev in 4 levičarji. Odsek poroča v zbornici danes. — Pri nadaljevanji budgetne razprave rešilo se je poglavje srednje šole. Klun zagovarjal je nadaljni obstanek kranjske gimnazije ter je predlagal: „Visoka c. kr. vlada se pozivlja, dopusti nadalnji obstanek c. kr. nižje gimnazije v Kranji“. — Mesto bolnega Izidor Zotta izvoljen je v tiskovni odsek: Šuklje, v onega za službeno pragmatiko pa: dr. Ferjančič. Na po smrti izpraznjeno mesto v državnem sodnem dvoru bil izvoljen: dr. Wackernell v Innsbrucku. V šolski razpravi je Čeh dr. Dostal ministra Gautscha zarad višje gimnazije v Taboru ostro napadal. Konec seje 4¼ uri.

Nemška. Cesarju, ki je prejšni dan nagloma zelo oslabel, se je včeraj zopet nekoliko na boljše obrnilo.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 9. maja ob 2. uri 15 minut popoludne.

Včeraj Klun kot generalni govornik desnice stavil resolucije gledé obstanka Kranjske gimnazije. Resolucija izročena budgetnemu odseku. Danes levičarji z 155 glasovi proti 98 desniškim odklonili grajo Koppu.

Popravek. V štv. 18. Pri dopisu „Iz nad Škofje Loke“ stran 142 v 22 vrsti od zgoraj beri: mesto „norav tu“ „ravno tu“

Stavec.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani